

Kolmas rahvusvaheline vanasõnakonverents Taviras

Lõuna-Portugali Algarve piirkonda kuuluvas väikelinnas Taviras toimus mullu novembris (8.–15. novembrini) kolmas rahvusvaheline vanasõnade uurimise alane teadusüritus – “Interdisciplinary Colloquium on Proverbs”. Rahvusvahelise Parömioloogia Assotsiatsiooni (*International Association of Paremiology*, AIP-IAP) korraldatud ünikaalse teadusfoorumi eesmärgiks on maailma erinevate paikade vanasõna-uurijate ühendamine. Iga aastaga kasvanud osavõtjate hulk (2007 – 57, 2008 – 76, 2009 – 94) osutab, kui olulise üritusega on tegemist (vt <http://www.colloquium-proverbs.org/index.php?lang=en>).

AIP-IAP algatasid Rui Soares ja Outi Lauhakangas. R. Soares Tavira-kogunemiste eestvedajana ja kohaliku inimesena on teinud ära suure ja väga tulemusliku töö. Peaesinejateks on igal aastal kutsutud oma ala tippteadlased. Kolme aastaga on laienenud ka osavõtjate maade arv (25). Loetlen siinkohal vaid need riigid, kust tänini on tulnud enim uurijaid: Portugal, Hispaania, Soome, Nigeeria, Saksamaa, Brasiilia, Ungari, Jaapan, Liibüa, Rumeenia, Iisrael, Poola. Eestit esindasid mullu Arvo Krikmann ja allakirjutanu.

Kokkusaamisele on iseloomulik hispaania- ja portugali keelsete ettekannete ülekaal, sest konverentsi teiseks töökeeleks on inglise keele kõrval portugali keel, mis loob kohalikele uurijatele võimaluse astuda üles rahvusvahelises seltskonnas ning saada teadlikumaks mujal tehtavast.

Selle aasta plenaarettekandjad olid Galit Hasan-Rokem Jeruusalemmast Heebre Ülikoolist, František Čermak Tšehhi Karli Ülikooli filosoofia teaduskonna Tšehhi Rahvusliku Korpuse Instituudist, Hisashi Matsumura Jaapanist Otsuma Ülikoolist, Bhuvanewar Chilukuri Indiast Sebha Ülikoolist ja Stanislaw Prędota Poolast Wrocławski Ülikooli Saksa keele õpetoolist.

Vanasõnafoorumit iseloomustab ka teemade mitmekesisus. Juhtival kohal on laenude/allikate teema (näiteks kahe keele vanasõnade kõrvutused), samuti vanasõnade kasutamine ilukirjandusteostes ja vanasõnade tõlkeproblemaatika, kuna paljud esi-nejad on võõrfiloloogid ja puutuvad oma igapäevatoos kokku tõlkeküsimustega. Samas on käsitlusviiside hulk äärmiselt mitmekesine, vanasõnu tavatsetakse uurida nt kognitiivstlikust, leksikaal-semantilisest, pragmaatilisest, soolisest, pedagoogilisest jm aspektidest.

Sel korral pöörati erilist tähelepanu korpus- ja andmebaaside-põhisele vanasõnade ja vanasõnaliste ütluste uurimisele. Arutleme ajendasid Outi Lauhakangase ja Pavel Katsi juhitud vanasõnade digiteerimised. Hanno Biber esitas ülevaate AAC projektist ehk Austria akadeemilisest korpusest, Pavel Kats (Iisrael) Wikiproverbs pilotprojektist kui vanasõnade *online*-entsüklopeediast, Julia Sevilla Muñoz rääkis inglise vanasõnadest multilingvaalses parömioloogilises andmebaasis, Khadija Attaher Ali arabi keelseid vanasõnu sisaldavast korpusest, Peter Grzybek käsitles vanasõnade esitamisest andmebaasis lähtudes loetavuse aspektist.

Vanasõnade funktsioneerimist vaadeldi erinevas kontekstuaalses ümbruses, nt nende kasutamist praeguse majanduskriisi tingimustes pangandusreklaamidena (Sabine Fiedler, Marinela Soares), samuti käsitleti vanasõnade kasutamist eri kul-

tuuride märgiliste ilmingute ehk sümbolitena, nt jaapani toidukultuuris (Yumi Matsu-mura), aafrika hõimu naisterõivastel (Maria Joao Coutinho).

Mitmed esinemised lahkasid vanasõnaparoodiaid ehk anti-vanasõnu, eeskätt nende traditsioonilistest vanasõnadest eritlemise põhjendatust või vajalikkust. Selliste üt-luste populaarsus, sh tänapäeva noorte keelekasutuses, on selge märk žanri elujõuli-susest. Vastavalt kokkusaamise sihile – innustada noori omakeelse kultuuri säilita-misele ja vanasõnades sisalduva potentsiaali tunnistamisele – vaadeldi seekordki vanasõnade kasutust didaktilise vahendina ning rõhutati vajadust lülitada neid (täna-päeva noortele arusaamatuks jäävaid mõtteteri) ka õppetöösse. Konverentsi korral-daja Rui Soares pakkus välja idee süvendada vanasõnade kasutust näiteks sms-suhtluse abil.

Kollokviumi organiseerijad ja paljud esinejad rõhutasid vajadust teha veelgi ula-tuslikumalt ülemaailmset parömioloogia alast koostööd. Mulluse teadussündmuse muutis eriliseks asjaolu, et ühtlasi tähistati seal eesti parömioloogi, akadeemik Arvo Krikmanni 70. sünnipäeva. Tavira linnapea vastuvõtul esitleti sellega seoses korral-dajate poolt välja antud eesti vanasõnade valimikku portugali-inglise vastetega – *Proverbios Europeus / European Proverbs / Euroopa vanasõnad*. Tegemist on esimese eesti vanasõnu portugali keeles tutvustava väljaandega. Portugalis plaanitakse seda raamatukest jagada eelkõige ülikoolide raamatukogudele, et tutvustada euroopa eri keelte vanasõnu ja näidata vanasõnade ühisosa.

Anneli Baran

53. Kreutzwaldi päevade teaduskonverentsi folkloristika päev

Eesti Kirjandusmuuseumi 53. Kreutzwaldi päevad möödunud aasta lõpus olid pühen-datud lõppema hakkavale rahvusvahelisele astronoomia aastale. Esimene päev oli traditsiooniliselt kirjanduse ja kultuuriloo päralt, teine päev, 2009. aasta 18. det-sembril oli folkloristika osakonna korraldada. Mitmekülgisel interdistsiplinaarsel üri-tusel esinesid kõigepealt elukutselised astronoomid. Ene Ergma andis üldülevaate eesti astronoomia hetkeseisust, alustades üksikisiku suhtumisest maailma mitme-palgelisusse ja lõpetades eesti kosmosepoliitikaga. Eesti enimtunnustatud astro-noom Jaan Einasto ettekanne andis ülevaate kosmoloogia arengust viimase saja aas-ta jooksul, kus suur osa galaktikate füüsika algusaegadel oli Ernst Öpikul. Viimaste andmete järgi hinnatakse universumi vanuseks 13,7 miljardit aastat. Ettekandes oli juttu pulseeriva universumi teooriast, miljonite galaktikate punanihete mõõtmisest ja nende põhjal koostatud superparvede võrgustiku kaartidest. Seejärel jõuti foonkiir-guse ja tumeda aineni, mida moodustavast materjalist pole seni veel kellelgi aimugi.

*Janika Kronberg, Jaan Einasto ja Ene Ergma.
Alar Madissoni foto 2009.*

Viimase kümne aasta kosmoloogia üheks olulisema tulemusena selgub, et alates epochist, mis vastab punanihkele 0,7, on tumeda aine tihedus suurem nähtava aine tihedusest ja universum paisub seetõttu üha kiirenevalt.

Füüsikaõppejõud Jaak Jaaniste peatus ühel 2012. aasta kosmilise katastroofi versioonil nähtamatust-vaadeldamatust planeet/tähest Nibiru, mis 2012. aastal pidavat tegema meie planeedil puhta töö, jättes heal juhul ellu umbes 10% elavast. Esitatud ülevaatest nähtus, et sellise jaburuse uskujaid on meie maailmas enam kui küll, ja suurem osa neist ei kannagi blondi karvkatet.

Astronoomidele oli täienduseks päeva rahvaastronoomiaga seonduv osa, kus Mall Hiimäe andis ülevaate Jakob Hurda korrespondendi, kohaliku ministeeriumikooli juhataja Johann Sõsteri 1902. aastast pärinevast saadetisest *Palmse taevas*. See sisaldab peamiselt mälestusi Ann Meikarilt kuuldust. Paralleelselt anti ülevaade ka Tammispea küla eluolust ja kogukonna elulaadist. Enn ja Tiiu Ernits tutvustasid vajja rahvaastronoomiat, esmane ülevaade ilmus neilt *Eesti Looduses* 25 aastat tagasi, seekordne ettekanne oli eelnenu oluline täiendus. Hästi struktureeritud ettekanne algas maailma loomisest ja ehitusest, seejärel päevast ehk päikesest ja kuust. Tähistaevast arvanud vajjalased, et vanasti olevat olnud taevas rohkem tähti, kui praegu, üks informant pidanud selle põhjuseks, et praeguseks on lennumasinat ja sputnikute abil *taivaz porattu*. Ka ei olevat ühe keelejuhi jutu järgi tähtedel üldse nimetusi, sest rahvas tegi rasket tööd ja väsimuse tõttu polnud kellelgi tahtmist taevas vaadata. Sellest hoolimata olid nende tähtedel siiski nimed olemas, aga kahjuks on neid teada üsna vähe. Lõpetuseks oli veel ülevaade komeetidest ja kukkuvatest tähtedest ning lõpuks jõutigi ajastagega. Rahvaastronoomia teemat jätkas Urmas Sutrop, kes andis põhjaliku ülevaate Põhjanaela ja Linnutee nimetustest erinevatel rahvastel.

Juri Berezkin käsitles euroopa astronüümide varasemat kihistust. Jälgides mitmesuguste motiiviahelate geograafilist paigutust suutis ettekandja luua üsna tõenäolise astronüümide dünaamilise arengumudeli.

Varasema astronoomia ajaloo seonduvalt esinesid Peeter Espak, kes rääkis kosmose loomist või tekkimist käsitlevatest müütidest kui Lähis-Ida rahvaste elutunnetuse ühest peamisest alusest ja Amar Annus kõneles horoskoopide kui vastava brändi ajaloolisest tekkest ja kujunemisest.

Uskumusi tutvustas Roerichite perekonna omamütoloogiat käsitlev ettekanne Aado Lintropilt. Vaadeldi, kuidas nn eri rahvaste autentse pärimuse põhjal sünteesitakse muistend imepärasest kivist, mis on endasse akumulierenud Orioni tähtkujust pärineva müstilise energiavoo. Kivi esmane mainimine langeb aastasse 1911. Jälgiti sündmuste edasist arengut, müüdi loomet ja uskumust, et loodud müüdid saavad hiljem reaalsuseks. Andres Kuperjanov vaatles mõningaid levinud astronoomilisi argiuskumusi tähtkujustest ja toetas eespool horoskoopidest kõnelenut väitega, et astroloogia praeguses mõistes oli astronoomia kui teaduse väljakujunemisperioodil selle PRiks ja rahastuse allikaks.

Kokkuhoiupoliitika tõttu toimus sama ürituse raames paneelistungina ka interdistsiplinaarse meditsiiniantropoloogia konverentsi Medica VI sessioon “Astraalnähtuste mõju meditsiinile”, kus Mare Kõiva esines ettekandega “Kuufaasid ja päike 20. sajandi ravimisstrateegiates”, tutvustades mitmeid ravimismeetodeid ning kirjeldades taevakehadega seonduvaid vastavaid arusaamu ja loitse. Raivo Kalle ja Renata Sõukand, kes pidid rääkima taimedest ja taevatähtedest, ei saanud tervislikel põhjustel kohale tulla, ning nende ettekanne oli väljas vaatmikuna. Näiteks selgus nende postrist, et tähega seonduvad mitmete valgete kroonlehtedega metsalilled nimed. Tähelilledeks võivad olla ka kollase või punase õiega lilled. Samas esineb ka taeva, kuu ja päikesega seonduvaid rahvapäraseid taimenimetusi. Peatuti ka taevakehade mõjul mitmesugustele töödele ja mainiti kuufaaside ärakasutamist taimedega ravimisel. Sodiaagimärgid tekkisid rahva praktilisse ellu alles eelmise sajandi kolmekümnendatel aastatel. Vaatmikest mainigem veel Piret Paali postrit kasvajate ravist soome rahvameditsiinis, mis sisaldas samuti kuu ja päikesega seonduvaid uskumusi.

Tiheda tööpäeva lõpetasid *Kihnu tantsulugude* CD (Ingrid Rüütel, Angela Arraste ja Krista Sildoja) ja Dan Ben-Amose raamatu *Kommunikatsioon ja folkloor* (Folklooristika osakond) esitlused.

Andres Kuperjanov

Teine ülevenemaaline folkloristide kongress Moskvas

1.–5. veebruarini korraldas Riiklik Vene Folkloori Keskus (Государственный республиканский центр русского фольклора) Moskvas teise ülevenemaalise folkloristide kongressi. Riiklik Vene Folkloori Keskus asutati 1990. aastal (direktor Anatoli Kargin) ja see kuulub kultuuriministeeriumi alluvusse. Siin on ühitatud teadustöö, folkloori kogumine ja säilitamine, õpetamine, populariseerimine ja publitseerimine. Koostatakse monumentaalväljaandeid, antoloogiad, artiklikogumikke, keskuse initsiatiivil ilmuvad teaduslikud ja populaarteaduslikud perioodilised väljaanded, sealhulgas üks vanemaid vene folklooriajakirju *Živaja Starina* (*Живая старина*), mida varem anti välja Peterburis.

Esimene folkloorikeskuse korraldatud kongress toimus täpselt neli aastat tagasi, 2006. aasta veebruari algul ning oli osalejate hinnangul Vene folklooriuurimise edendamisel märgilise tähendusega. Selle ettekannete põhjal ilmus neli mahukat artiklikogumikku pealkirjaga *Первый Всероссийский конгресс фольклористов. Сборник докладов* (*Esimene ülevenemaaline folkloristide kongress. Ettekannete kogumik*). Kaks neist olid ilmunud juba enne esimest kongressi (2005 ja 2006), kolmas ja neljas ilmusid vastavalt 2006. ja 2007. aastal. Kongressil osalejate artikleid avaldati ka ajakirjades *Živaja Starina*, *Narodnoje Tvortšestvo* jne (*Живая старина*, *Народное творчество*).

Niisiis oli teise kongressi korraldamiseks teatav eeskuju olemas. Nelja vahepealse aastaga oli paranenud kõrgkoolide, instituutide ja uurimiskeskuste tehniline baas ning elektronpostist saanud tavapärase sidevahend. Kongressi korraldajate suhtlemine osalejatega oli seetõttu märksa hõlpsam. Korralduskomiteel oli kohaletulnutest parem ülevaade ja kongressi kava tuli muuta minimaalselt.

Ka teisel kongressil osalesid akadeemiliste instituutide, uurimiskeskuste, kõrgkoolide vastavate kateedrite spetsialistid ning Venemaale omaselt loominguliste kollektiivide ja ansamblike juhid ning rahvaharidustöö vallas tegutsevad pedagoogid ja metoodikud.

Kongressist osavõtjaid, neid oli umbes 500, registreeriti Moskvas Riikliku Vene Folkloori Keskuse ruumides, kus osalejad said kongressi mapi koos kutsega ürituse avamisele, programmi ning osalejate nimestiku, kahjuks küll ilma kontaktandmeteta. Kongressile oli kokku tulnud peaaegu kõigist Venemaa piirkondadest. Lisaks neile osales delegaate SRÜ riikidest Valgevenest, Kasahstanist, Aserbaidžaanist; teistest riikidest olid esindatud Ukraina, Poola, Bulgaaria, Serbia, Mongoolia, Leedu, Itaalia, Prantsusmaa, Kanada. Eestist sõitsid kongressile Risto Järv, Anu Korb ja Aado Lintrop Eesti Rahvaluule Arhiivist ning Jonathan Roper Tartu Ülikoolist.

Kongressi avamine, plenaaristungid ja professionaalne kultuuriprogramm leidsid aset Moskva Teadlaste Maja suures saalis. Kongressi tööistungid olid Moskvast umbes 40–50 km kaugusel spordi- ja vabaajakeskuses Jeršova (Ершова), kuhu osalejad toimetati esimese päeva õhtuks. Põhiosa delegaatidest majutati puhkekeskuse kolme korpuse kahekohalistesse tubadesse, moskvalased said Jeršovasse ja õhtul koju tellitud bussidega. Venemaale omaselt ei tulnud kongressil osalejatel tasuda osavõtumaksu ning kokkutulnuid majutati-söödeti kogu teadusfoorumi vältel tasuta.

Kuna kongressi eelarvet vähendati suhteliselt viimasel minutil, tuli toimkonnal millegi arvelt kokku tõmmata. Nii koondati esialgselt nelja-päevaseks planeeritud tööistungid kolmele päevale (2.–4. veebruarini) ning ettekannete hulga tõttu muutus mitme sektsiooni või ümarlause töö äärmiselt keerukaks. Ettekanded toimusid nii hommiku- kui ka õhtupoolikul ning olid jagatud 13 sektsiooni ja 14 ümarlause vahel, lisaks kaks diskusiooniklubi. Samaaegne töö paljudes sektsioonides-ümarlause vahel vajab muidugi hulga ruume ning väiksemad neist olid kahjuks tuubil rahvast täis. Osa kuraatoritest pidid hoolitsema üsna mitme sektsiooni või ümarlause (nt M. Aleksejevski nelja, V. Dobrovolskaja seitsme) töö eest. Mõnes sektsioonis peeti neli-viis istungit, mõnes vaid üks-kaks. Sektsioonidest olid esindatud kompleksne tekstoloogia ja folklooriteooria, teaduselugu, folkloor ja etnograafia, folkloor ja kultuur kirjallikus traditsioonis, folkloorikeel, folkloor ja rahvausund, nüüdisfolkloor; käsitleti ka folkloori esitamise ja rahvaliku koreograafiaga seonduvat; folkloori õpetamise probleeme ning Venemaale iseloomulikult kuulus kongressi kavva ka tarbekunsti ja rahvaliku käsitöö õpetamise sektsioon.

Ümarlause toimus üldjuhul üks-kaks istungit. Suurimas (Folkloori säilitamise ja süstematiseerimise probleemid), kus mina oma ettekande pidasin ja üht istungit juhtisin, toimus kolm istungit, igas üheksa ettekannet. Põhiosa kavas väljakuulutatud esinejatest oli ka kohal. Selles ümarlause esitati välitööde ülevaateid ja käsitleti pärimuse kogumisega seotud probleeme (nt G. Sõtšenko tutvustas Novosibirski konservatooriumi kogumiskäike Tõvasse aastatel 1997–2009). Taas kerkis esile vajadus info järele kõigi Venemaal toimuvate välitööde kohta, et vältida olukordi, kus ühes kogukonnas töötab lühikese aja jooksul mitu pärimusekogujate rühma. Põhiosal Venemaa kõrgkoolidest-teadusasutustest on nüüdseks oma folklooriarhiivid, arhiividel pole aga kindlust tuleviku suhtes ega püsirahastust, nende käekäik sõltub tihti-peale asutuse juhi suhtumisest. Samas käsitleti ka pärimusmaterjali väljaandmise seonduvat, nt erinevate registrite ja motiiviindeksite koostamist (L. Jefremova tutvustas esimest Ukraina rahvalaulu kataloogi, A. Rafajeva Moskvas muinasjututegelaste sõnastiku koostamist jne). Kuna pole välja töötatud ühtset süsteemi, koostab igaüks indekseid-registreid vastavalt oma teadmistele ja vajadustele ning neid on keeruline ühitada. K. Korepova Nižni Novgorodist aga rõhutas, et probleemiks on väikeste etniliste rühmade folkloori vähene kogumine, nt ei tunta piirkonda sisserännanute traditsiooni. Ta pidas vajalikuks minna üksikväljaannete koostamiselt üle kogu regionaalse kultuuri väljaandmiseni, sest piirkondlikud materjalid on olulised kogu vene folkloristikale. Kolmas selle ümarlause teema oli seotud andmebaaside ja internetilehekülgede probleemidega. Nende koostamisega olid mõned keskused hiljuti alustanud. Kaugemale oldi jõutud Euroopa põhjaosa traditsioonilise kultuuri keskuses Lomonosovi-nimelises Pomorje Riiklikus Ülikoolis (N. Drannikova ettekanne). Seal valmis 2007. aastal internetileheküljest uus versioon, alates 2008. aastast luuakse multimeedia arhiivi. Ekspeditsioonimaterjalide põhjal tehakse filme ja multimeedia väljaandeid. Muljetavaldav oli info Jakuudi Riikliku Ülikooli ja Humanitaarinstituudi füüsikute ja folkloristide ühistööna (ettekanded S. Vassiljevilt ja V. Illarionovilt) ning korrapäraselt rahastatud internetiportaali OLONKHO väljatöötamisest (www.olonkho.info). Idee selle loomiseks tekkis 2000. aastal, 2006. aastal saadi projektile raha. Portaal on planeeritud mitmekeelsena (jakuudi, vene, inglise, hiina,

prantsuse) ning aastatel 2007–2015 peaks arendustöö hõlmama võimalikult kogu materjali: käsikirjad, helisalvestused, fotod-negatiivid, videomaterjali, elektroonilised väljaanded jm. Probleemid infoportaalide ja internetilehekülgede koostamisel on seotud programmide ühildumise ning muidugi vähese arendusrahastusega. Esile kerkisid ka autoriõigustega seonduvad probleemid.

Umbes pooltes ümarlaudades keskenduti eri folkloorižanritele: muinasjutt, eepos, mängud, loitsud-ennustamine, etnootaaniika, folkloori lühivormid, itkud; lisaks käsitleti internetifolkloori, folkloori (rahvalaulu) kui distsipliinidevahelise uurimise vahendit, etnoste-vahelisi protsesse. Viimases õnnestus ka minul osaleda. Kahjuks oli siin selgelt liiga palju ettekandeid – tervelt 13 ning eelisseisus seega esimesed. Minule pakkusid enam huvi A. Tsvetkova käsitlus idaslaavi folkloorist Kasahstanis ning T. Smirnova ettekanne Venemaal elavatest sakslastest.

Tutvustati ka erinevate institutsioonide perioodilisi folklooriväljaandeid ning viimastel aastatel ilmunud üksikteoseid. Kui põhiosa Venemaal ilmuvaid teadusajakirju ilmub vaid vene keeles, siis Peterburis välja antava ajakirja *Antropologitšeski Forum* (*Антропологический форум*) kolmest numbrist üks ilmub nüüd inglise keeles.

Õhtuti võisid kongressil osalejad valida filmiprogrammi ja rahvakunstiansamblike kontsertide vahel. Kontserdid (nt Burjaadi folklooriansambel) olid tõesti nauditavad.

Kongress lõppes kokkuvõtetega, suure ürituse organiseerimisega saadi päris hästi hakkama. Probleeme põhjustas vaid osa sektsioonide-ümarlaudade ülekoormatus, väikeste ruumide ülerahvastus, olemasoleva tehnika nappus ja jagamine sektsioonide vahel, mistõttu ettekandjad ei saanud loota kohapealsele tehnilisele abile. Kahjuks jäi sedakorda ära Eesti folkloristide poolt eriti oodatud folkloorialase kirjanduse müük: organisaatoritelt nõutud müügiloa lunastamise eest liiga suurt tasu. Niisiis levitati kaasatoodud väljaandeid (folkloorikeskustele-kõrgkoolidele on selline suurüritus uudiskirjanduse levitamiseks ideaalne koht) sektsioonides-ümarlaudades käestkätte. Ilmunust ülevaadet nii muidugi ei saanud, kuid üht-teist vajaminevast suutsin endale või arhiivi raamatukogule hankida küll. Teise kongressi eel ilmus V. Dobrovolskaja ja A. Kargini koostatud materjalikogumik *От конгресса к конгрессу. Навстречу Второму Всероссийскому конгрессу фольклористов*, ettekanded on kavas taas avaldada. Ühel inimesel ei ole võimalik kuidagi suurüritusest täit ülevaadet saada ning ka nelja inimese osavõtust jäi väheseks, et toimunust tervikpilt saada. Seekordne kongress avardas minu maailmapilti ja võimaldas suhelda paljude huvitavate oma ala hästi tundvate inimestega.

Anu Korb

Presidendi rahvaluulepreemia 2009. aasta kaastööde eest

Tänavused Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluulepreemiad andis Tartu linnapea Urmas Kruuse kätte 25. veebruaril. Eesti iseseisvuspäeva ja soome kultuuri päeva (28. veebruar) vahel korraldatud üritusel tunnustati tänukirja ja meenetega Eesti Rahvaluule Arhiivi 2009. aasta tublimaid kaastöölisi ja kogumisvõistluse “Minu mälestuste Soome” kirjutajaid. Aktusel kõnelesid peale Tartu linnapea ja Eesti Rahvaluule Arhiivi esindajate ka Ühenduse Eesti Elulood juhataja Rutt Hinrikus ning Soome Suursaatkonna kultuuri- ja pressinõunik Arja Korhonen. Muusikalisi vahepalu esitas Mari Kalkun.

Presidendi rahvaluulepreemia pälvivad Kaie Humal ja Hille Tarto. Kaie Humala kaastöö mahukaima osa moodustab kunagisest kodukandist Võrtsjärve põhjakaldalt vanadelt kaluritelt ja teistelt selle kandi inimestelt 2008. ja 2009. aastal kogutu. Veerandsaja tunni talletuste seas väärivad erilist tähelepanu Valma ja Tánassilma ajalugu puudutatav teave, etnograafilised kirjeldused kalurite elust ja nende pärimus, aga ka Tartu kunstnike ja Viljandi Toome tänava tüdrukute mälestused; lisaks Kaie Humala enda meenutused oma vanaisast, pillimehest ja pillimeistrist, sepast ja mõldrist Tõnis Moosesest, vanaemast jt. Kaie Humal on arhiivile üle andnud ka kaks 20. sajandi algusest pärit fotoalbumit. Üks neist sisaldab kohaliku fotograafi Aleksander Lepiku (1898–1977) fotosid Võrtsjärve ümbruse küladest ja Viljandist. Samuti on tema vahendusel kultuuriloolisse arhiivi jõudnud Oskar Looritsa isiklikud kirjad.

*Tartu linnapea Urmas Kruuse annab Kaie Humalale üle
EV Presidendi rahvaluulepreemia. Alar Madissoni foto 2010.*

ETV telesaate “Prillitoos” kauane saatejuht ja toimetaja (1988–1996 ja 2000–2008) Hille Tarto sai rahvaluulepreemia hooaegadel 2005–2007 saates korraldatud ravimtaimeviktoriini väljamõtlemise ja läbiviimise ning ravimtaimeteemalise küsitluse materjalide talletamise eest. Materjalid jõudsid Eesti Rahvaluule Arhiivi märtsis ja septembris 2009. Tänu Hille Tarto algatatud arvamismängule ning tema isiklikule suhtlusele viktoriinis osalenutega on jäädvustatud hulgaliselt mälestusi ravimtaimede kasutamisest nii vastajate lapsepõlves kui ka tänapäeval, mis on oluliseks täienduseks eesti rahvameditsiini senisele ainesele. Antud kirjade juures on väärtuslik, et kirjutajad ei vahenda ainult raamatutest loetud teadmisi, vaid jagavad oma kogemusi. Mängu tulemusi tutvustab Maalehe kirjastuse poolt 2008. aastal avaldatud raamat *Prillitoosi ravimtaimemäng*. Kirjandusmuuseumi kultuuriloolisse arhiivi on Hille Tarto vahendusel jõudnud ka “Prillitoosi” teatrimängu kirjad.

Arhiivi saatsid mullu oma kaastöid inimesed koolilastest pensionärideni ning kaastöid kajastavad folkloori vanadest kohanimetekkelugudest tänapäevaste lapse-ristimiste ja pulmapidamisteni, välis-eestlaste kirjapanekutest Äksi nõia tehtud joonisteni. Nagu viimastel aastatel ikka, mitmekesisustid ka meediakandjad, millele on kogutu salvestatud.

Rahvaluule kogumistöö on oma põhiolemuselt jäänud samasuguseks nagu see oli Jakob Hurda aegadel, sest nagu on olemas kogujad-üleskirjutajad, nüüdisajal siis ka salvestajad-filmijad, on olemas rahvaluule teadjad-edasikandjad-esitajad. Kuid tänapäeval on palju avaram ainek, mida hõlmatakse mõistega *rahvaluule* ja mida talletatakse rahvaluulearhiivi. Rohkem kui varem pööratakse tähelepanu inimeste meenutustele, teadmistele ja arvamustele, vaadatakse rahvaluule ja selle erinevate ilmingute tähendust.

Rahvaluule talletajate ringi on aidanud laiendada kogumisvõistlused. Soome Instituut ja Eesti Kirjandusmuuseum viisid 2009. aastal läbi kogumisvõistluse “Minu mälestuste Soome”. Võistlusele saadeti ligi sada väga eriilmelist kaastööd – kirjutajate seas oli nii kirjanikke, teadlasi kui ka kooliõpilasi. Suurem osa kirjutajaist meenutas Soome-sõite nõukogude ajal, seega oli osavõtjatest enamik sündinud ajavahe-
mikus 1940–1960. Kümnekond inimest kirjutas mälestusi sõjaelseist aastaist, üksainus soomepoiss Jätkusõjast, lähiaja reisidest kirjutasid üksikud. Sama palju, ligi sada tööd, läkitati samal ajal Soomes läbi viidud Soome Kirjanduse Seltsi rahvaluulearhiivi Eesti-mälestuste kogumisvõistlusele. Pikkade arutelude järel andis žürii (Risto Järv, Järvi Lipasti ja Rutt Hinrikus) välja kolm Viking Line’i eraldatud peaaahinda, mille pälvivad Maret Lehto, Maria Peep ja Lembit Vahesaar. Eriauhinna põhjaliku ja ülevaatliku kaastöö eest sai Harri Jõgisalu. Võistluse korraldamist toetasid ka Fazer Maiustused, Paulig, TEA kirjastus, kirjastus Petrone Print, Soome Suur-
saatkond ja Eesti Kultuurkapital.

2009. aasta lind oli kodukakk ning koostöös kirjandusmuuseumiga kogus Eesti Ornitoloogiaühing kakufolkloori. Võistluse üleskutses paluti kirja panna isiklikul vaatlusel põhinevaid kogemuslugusid öökullist, mitmesuguseid uskumusi, levinud nimetusi jne ning saata ka joonistusi kakkudest. Vastajaid oli umbes 70.

Arhiivi jõudsid Helsingi Ülikooli doktorandi Piret Paali 2006. aastal korraldatud kogumisaktsiooni “Minu vähihaigus” materjalid. Kogumisvõistlusele saabus vaid viis vastust. “Juba fakt, et kaastöölisi oli nii vähe, toetab erinevate autorite poolt esitatud

tõdemust, et vähist ja vähikogemusest on kultuuriliste ja ühiskondlike arusaamade tõttu keeruline kirjutada, veel enam rääkida,” märkis võistluse korraldaja Piret Paal.

Suur töö on tehtud ka teistel arhiivi kaastöölistel. Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurhariduse osakonna tudengeid juhendanud Ene Lukka-Jegikjan andis üle oma rahvaluule-alased tööd. Eesti ja vene tudengite tööd jäädvustavad sünni- ja pulmakombestikku, katsikute ja ristsete pidamist. Mitmed kaastööd olid seotud kohapärimuse ja selle erinevate aspektidega. RMK loodushoiuosakond, pärandkultuuri spetsialist Triin Kusmin-Neljandik on seoses pärandkultuuri inventeerimisega salvestanud Kanepi, Vihula ja Nõva valla inimestelt kohapärimuse kõrval elulugusid ja mälestusi/pärimust külaelust ning andmeid vanadest töövõtetest, eriline tähelepanu on olnud metsa ja metsatöoga seonduval pärimusel. Põhjalikult on küsitletud eluaegset metsameest ja loodusharidusega tegelenud Ain Erikut Kiidjärvelt. Kokku on materjali 13 tundi. Kohapärimusega seotud fotosid annetasid Arvi Liiva ja Helgi Suluste. Samuti jõudis arhiivi Eesti Maaülikooli loodusturismi eriala tudengite kogutu, neid juhendasid Renata Sõukand ja Raivo Kalle.

Ameerikas elanud eestlane Olavi Maru koondas 1980. aastatel erinevaid lorilaule ja -salme. 86 lk toona kogutust jõudis sellel aastal arhiivi, vahendajateks Olavi Maru naine Ene Maru ja Sirje Kurg.

Üha uut teavet lisandub nende inimeste kohta, kes Jakob Hurdale kaastöid tegid ning uurijatele on need tähelepanekud väga tähtsad. Rahvalaulik Kathariina Kreti eluloo ja sugupuue ning oma mälestusi temast ja tema lauludest-laulmisest talletasid ta vanem tütar Laine Määr ja Lumme Lillenthal. Fotokogu täienes 132 Elmar Maasi-kult saadud foto võrra. Neeme Metsalt laekus 67 lk rahvakalendri tähtpäevade ainelisi omaloomingulisi luuletusi koos kombekirjeldustega lapsepõlvkodus Votikverest ja hilisemast elukohast Orissaarest. Maret Lehtolt saime kingituseks CD-väljaande “Munuksed. Muhi laulud” ja kommentaarid erinevate Muhi laulude kohta. Adik Sepp pani kirja nimetekkellugusid ajaloolisest Tarvastu kihelkonnast. Pikka aega Tartus lasteaedades töötanud ning erinevaid rahvakalendri alaseid raamatuid väljaandnud Lille Teedumäe loovutas arhiivile eri aegadel lasteaia teinud fotosid. Koidula Lesta annetas arhiivile Äksi nõia Hermine Jürgensi isiklikke pabereid. Arhiivi saabusid Anni Oraveere kogutud Eesti pimedate kogukonna materjalid ning setu pärimusel põhinevad omaloomingulised jutud koos kommentaaridega. Mahukate kaastöödega täiendasid meie kogusid Kaleph Jõulu ja Leida Oeselg, samuti andsid materjali üle Ülle Põdekrat, Evi Kambrimäe, Hilda Kaukes, Margit Ilves jt.

Vabatahtlike kaastöölise kõrval jätkavad kogumistööd ka folkloristid. Tänuväärset tööd eesti folkloristika ajaloo materjalide kokkuotsimisel on teinud Rein Saukas. Tema eestvõttel on arhiivi jõudnud folkloristide Herbert Tampere, Arvo Krikmanni, koostöös Reet Laugaste ja Vally Tammega aga Eduard Laugaste isiklikud fotod, samuti fotod Jakob Hurda 170. sünniaastapäeva tähistamiselt. Piret Voolaid annetas arhiivile ja allkirjastas fotod Arvo Krikmanni sünnipäeva rahvusvaheliselt konverentsilt. Mare Kõiva andis üle 13 videokasseti Viljandi pärimusmuusika festivali, rebaseks löömise pidude jm sisuga; Pille Vahtmäe ja Valdo Valper andsid arhiivi oma viimaste aastate välitöödel kogutud, nii fotosid kui salvestusi. Aado Lintrop on külastanud üritusi mitmel pool Eestis, näiteks seto kuningriigi päeva, Viljandi pärimusmuusika festivali jm üritusi ning teinud seal fotosid ja filminud. Erinevat ainet sisaldavaid säilikuid andsid üle ka Mall Hiimäe, Helen Kõmmus, Taive Särg, Anu

Korb, Jüri Metssalu, Mari Sarv, Ave Tupits, Janika Oras, Ingrid Rüütel, Mari-Ann Rimmel jt.

Laekunud 12 366 lk käsikirju, (8762 lk originaalkirjapanekuid ja 3574 lk uurimuslikke materjale), 102 helisäilikut, 76 videokasseti ja -faili, 1391 digi- ja 755 must-valget ja värvifotot lubab öelda, et majanduskriis ei ole rahvaluule kogumistööle oma mõju avaldanud.

Astrid Tuisk

Konverents “Noorte hääled” 2010

21. ja 22. aprillil korraldasid Eesti Rahva Muuseum ja Eesti Kirjandusmuuseum Eesti Kultuurkapitali toel viienda noorte etnoloogide ja folkloristide konverentsi “Noorte hääled”. Iga-aastane konverents annab ülevaate üliõpilaste ja kraadiõppurite uurimistööst. Tänavusel rahvusvahelisel konverentsil oli esinejaid Eestist, Indiast, Lätist ja Sloveeniast. Mõlemas muuseumis olid avatud ülevaatenäitused noorteadlaste konverentside ajaloost.

Konverentsi esimene päev (Eesti Rahva Muuseumis) keskendus etnoloogilistele probleemidele. Soome-ugri kultuuriuuringuid esindas neli ettekannet. Tartu Ülikooli etnoloogiadoktorand Piret Koosa tutvustas tänapäeva komi küla religioosseid liikumisi, keskendudes Ust-Kulomi rajooni Doni küla väikese protestantliku koguduse elule õigeusklikus ühiskonnas. Vaadeldi koguduse loomist, struktuuri ja tegevust ning suhteid külaelanikega, sh kohaliku õigeusu preestriga.

Tartu Ülikooli etnoloogiamagistrand Jaanika Jaanitsa uurimistöökomi noorte kultuurilistest praktikatest põhineb Sõktõvkari komi noorte küsitlusel ning sealseste kultuurikeskuste juures läbi viidud välitöödel. Jälgiti komi noorte enesemääratlust linnakeskkonnas, komi identiteedi olulisust ja kohalike kultuurikeskuste rolli selle kujundamisel. Viimased tegelevad noortele komi identiteedi vahendamise ja populariseerimisega, kuid noorte vastustest selgus kultuuritootjate vähene tegelik mõju. Tartu Ülikooli etnoloogiadoktorand Veniamin Murzin andis ülevaate lõuna-udmurdi ajaloost kuni aastani 1557, mil udmurdid allutati Vene riigile. Udmurdi vanema etnilise ajaloo juures peatus ettekandja pikemalt Kaasani khaaniriigi perioodil, mil suur mõjuvõim oli udmurdi soost vürstidel. Tartu Ülikooli folkloristika doktorand Ekaterina Chirkova rääkis põhjandmurtide tänapäevastest loitsupraktikatest, visandades selleks ühes külas teadjaks (*valas*) peetava naise tegevuse piirjooni. Viimane kasutab kodumajapidamisega seotud loitse ja arstimissõnu, mida ettekandja lähemalt tutvustas.

Tänapäeva Eesti ühiskonda käsitlesid ühel või teisel viisil kolm ettekannet. Tartu Ülikooli kommunikatsioonijuhtimise ja etnoloogia magistrand Terje Toomistu uurib nõukogude (rõivastuse) sümbolika tähendusi eesti ja vene noorte seas. Esialgsete tulemuste põhjal tõi ta välja mitmeid erinevusi. Venemaa linnanõured suhtuvad nõukogude sümbolika kasutamisesse riietuses ja väljenduses pigem postmodernistli-

kult, st pealiskaudselt ja neutraalselt, pidades seda samas tihti osaks rahvuslikust identiteedist, mida ei peaks salgama. Eesti juurtega noortes tekitab see sümbolika pigem negatiivseid assotsiatsioone, mis on seotud ajaloolise dimensiooniga. Tartu Ülikooli etnoloogiamagistrand Eva-Liisa Roht on alustanud seni vähe tähelepanu pälvinud Eesti mustlaste uurimist. Ta vaatles romide ja domineeriva ühiskonna interaktsiooni romide enesepresentatsiooni kaudu. Viimases eristas E.-L. Roht kolme omavahel põimuvat kategooriat: enese teadlik esitlemine domineerivale ühiskonnale, etnilise identiteedi tagaplaanile jätmine ja selle varjamine, enese identifitseerimine oma traditsioonide ja kombestiku kaudu (oma eripära väljapoole ei rõhutata). Eesti Humanitaarinstituudi kultuuriteooria magistrand Age Kristel Kartau lühiettekanne tutvustas tai massaaži päritolu, selle seoseid budismiga ning sidus teema nende inimeste elulugudega, kes on nimetatud manuaalteraapika võttestiku Eestisse toonud, õpetavad ja kasutavad seda.

Kolm ettekannet käsitlesid identiteediloomet ja rakendusfolkloristikat. Tartu Ülikooli külalisdoktorand, Indiast Gauhati Ülikoolist pärit folklorist Kailash Dutta võrdles oma ettekandes setu kuningriigi päeva Eestis ja Torāchirā Bihu festivali Assami osariigis Indias. Ta tutvustas lähemalt nende festivalide pidamise põhjusi ja nendel toimuvaid tegevusi ning vaatas, missugune on nende pidustuste roll kohaliku etnilise rühma identiteediloomes ja -tugevdamises. Festivalide erinevused tulenevad ühiskondlikust kontekstist, aga samuti kultuurilistest, poliitilistest ja majanduslikest faktoritest, sarnased on nad etnilisuse ja identiteedi väljenduskohtadena. Tartu Ülikooli etnoloogiatudeng Helleka Koppel analüüsis paikkondliku identiteedi konstrueerimise võimalusi Ruhnus tänapäeval, kus peaaegu kõik püsielanikud on saarele sisse rännanud pärast Teist maailmasõda. Ta nentis, et kuigi varasem sajanditepikkune rannarootsi kultuur on katkenud ja ajaloolist identiteeti isiklikul tasandil sellele rajada ei saa (genealoogiliselt peetakse võõraks), siis saare praegused elanikud ei soovi sellest ka täielikult lahti öelda, vaid kasutavad seda suhestumisel saare kui kultuurilise ja loodusliku keskkonnaga ja turismiarengus (geograafiliselt peetakse omaks). Paikkondlikku identiteeti aitavad luua ja tugevdada ka muud tänapäevase mad faktorid (saarele sattunud karu kui identiteedimarker väljapoole, võitlus ühise eesmärgi eest kui ühistunde loomise võimalus kogukonnas). Tartu Ülikooli folkloristika magistrand Kati Taal reflekteeris oma tööd Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuse Põlva maakonna rahvakultuurispetsialistina, tõstatades küsimusi rahvaluulealase ülikooliõpetuse rakenduslikkusest pärimuskultuurielu koordineerimisel ning mõtiskles, kuidas praktiline ja akadeemiline maailmapilt omavahel põrkuvad ja põimuvad.

Konverentsi rahvaluulepäeva (22. aprillil Eesti Kirjandusmuuseumis) alustas Tartu Ülikooli tudeng Kaisa Kulasalu ettekandega “Uhkus ajab upakile: kalamehe ja tema ahne naise loo (ATU 555) soovidemaailm”. Euroopast Indo-Hiinani levinud muinasjutul on kolm redaktsiooni: esimeses täidab soove kala, teises vähk ja kolmandas on soovide täitumine seotud mingi puu, tihti hiiepuuga. Muinasjutu soovid on kooskõlas kohaliku sotsiaalajaloolise olustikuga ning kuigi redaktsioonidel on kirjanduslike mõjusid, annavad need edasi jutustajate arusaamu ihaldusväärseist hüvedest, aga ka rahvalikust eetikast – liigne ahnus põhjustab õnne pöördumise. Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) ligikaudu poolsada ATU 555 juttu on kooskõlas talupoegliku maailmaga: hea söögi, riiete ja mugavuste asemel soovitakse tihti paremaid tootmisva-

hendeid, leivavilja ja küttepuid, karistuse toob aga näiteks kuningavõimu ihalemine. Ettekandja osutas, et tegu on karjäärijutuga, kuna soovitu kaob lõpuks käest, siis on tegemist ka antimuiinasjutuga. Sarnane süžee esineb teisteski žanrides, nt anekdootides.

Margaret Lyngdoh North Eastern Hilli ülikoolist Indiast kõneles haihtuva hääletaja muistendist. Keskendudes Kirde-Indias, Shillongis elavale khaaside kogukonnale, analüüsis ettekandja päriselul põhineva mõrvaloo tõukel tekkinud haihtuva hääletaja muistendit, mille põhiliseks jutustamiskohaks on kohalikud taksod kui üks loo sündmuskohtadest. Samuti on taksod liiklusummikute tõttu muutunud ajaveetmispaigaks ning baasiks erinevate lugude tekkele ja levikule. Ettekandja andis muistendi taustal ülevaate khaaside kogukonnast ja eluviisist ning analüüsis ühiskonnakorralduse ja muistendisüžee omavahelisi nihkeid ja muutusi. Samuti kõrvutas ta kohalikku muistendit teiste maade folklooris esineva samasuguse materjaliga.

Tartu Ülikooli magistrant Moon Meier jälgis Ungari jutuvestja András Bereczi maailmavaadet ja jutuvestmiseetikat. Süvaintervjuule põhinev analüüs tõi välja Eestiski käinud intervjueeritava jutuvestmiseetika, suhtumise tänapäeva meediasse, hinnangud murretele ja keelekasutusele ning suhtumiserinevuse maa- ja linnapäärimusse ning selle, kuidas ta püüab oma nägemust teistele edasi anda. Ettekannet ilmestasiid tõlkekatked intervjuust ning fotod.

Inge Annom ERAst andis ülevaate aastatel 1931–1937 Paulopriit Voolaise poolt kogutud Lutsi maakonna mustlaste juttudest. P. Voolaine kogus Lutsist ka eestlaste, poolakate, leedukate jt rahvaste lugusid ja laule. Mustlaste eesti ja vene keeles jutte on ERAs hoiul ligi 90. Ettekandja andis ülevaate kirjapanekutes esinevatest jutužanridest, võrdles muinasjutte O. Kallase kogumikus *Kaheksakümmend Lutsi maa-rahva muinasjuttu* (1900) avaldatuga ning tõi esile mustlaste ja nende naabrite jutuvara erinevused ja sarnasused.

Tartu Ülikooli rahvaluule osakonna doktorant Toms Çencis käsitles läti mütoloogia kui teadusliku uurimise objekti konstrueerimist. Ettekande võtmesõnaks oli uurimisobjekti konstrueeritus, mida mõjutavad suhted erinevates valdkondades tegutsevate, päevakajaliste teemade, ideoloogiate, isikulugude, institutsionaalsete arengute ja muude mõjurite vahel. Ettekandja näitas, et teadusajalooga tegelemine tähendab bibliograafia kaardistamist, elulooliste andmete ja institutsionaalse ajaloo uurimist, rahvusvaheliste teadustööde võrdlust, võimu ja teadmiste loomise suhete analüüsi ning lünkade ja paralleelide avastamist erinevatel uurimisperioodidel.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia tudeng Aare Tooli uuris arvutiprogrammi PRAAT abil, kuidas suhestuvad setu laulus omavahel kaks muusikalise mõtlemise tüüpi, millest üks on uuemat (diatooniline laad), teine vanemat (pooltoon-poolteisttoon laad) päritolu. Ettekandja analüüsis kolme setu koori Helmine (Mikitamäe küla), Leiko ja Kuldatsäuk (Värska) ühe ja sama viisitüübi 1996. ja 2006. aasta mitmekanalilisi salvestisi ja arutles tulemuste abil, kas setu kooris on selgelt eristatavad kummagi mõtteviisi kandjad või on kaks süsteemi juba sulandunud teatavaks varieeruvaks helireaks. Akustilise analüüsi tulemuste põhjal võis ettekandja tõdeda, et tänaseks päevaks on pooltoon-poolteisttoon-laad suures osas loovutanud oma koha hilisemat päritolu diatoonilisele laadile. Samas on vähe neid lauljaid, keda saaks pidada puhtdiatoonilise mõtlemise esindajaks.

Matej Goršič Ljubljana Ülikoolist analüüsis ettekandes päikesevalgust takistava hiigelpuu motiivi eri rahvaste (nt soome, eesti, ingeri, mordva, india jne) folklooris. Võttes arvesse soomeugrilaste algupärast keskkonda, oli suur puu algses soome-ugri müüdis arvatavalt mäe otsas kasvav kask. Soome-volga rahvaste saabumine Läänemere äärde ning hilisem kalevalavärsi ilmumine mõjutas aga tugevalt balti-soome müüdi sünni ja arengut. Ettekandja kirjeldas põhilisi motiiviga ajas toimunud muutusi ning illustreeris ettekannet vastavate näidetega regilauludest.

Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi magistrant Liisi Laanemets käsitles Tallinna ja Harjumaal setode leelokoori Sõsarõ ajalugu ning selles osalenud ja/või osalevaid inimesi. Sõsarõ koondab seto juurtega naisi, kes laulmise abil püüavad alal hoida oma traditsioone. Koori üsna värske liikmena andis ettekandja ülevaate setode lauluelust peamiselt Tallinnas ja Harjumaal ning vaatles, kuidas Sõsarõs lauldakse, mida see koori liikmetele tähendab ning milline on koori tegevuse sotsiaalne kontekst.

Reeli Reinaus tutvustas ja võrdles internetiportaali Delfi Naistelehe 2005. ja 2010. aasta veebibeebi projekte. Mõlemal juhul said lugejad kaasa elada kahe tulevase ema elamustele ja mõtetele lapseootuse perioodil. Kui esimeses projektis osaleja ei varjanud oma isikut, siis teisel korral jäid ema ja veebibeebi anonüümseteks. Ettekandes olid võrdluse all projektide aktuaalsus, nende sõnum ja lugejate reaktsioonid, analüüse ilmestasid ekraanil vahelduvad katked veebipäevikute sissekanetest.

Tartu Ülikooli magistrant Liis Reha tutvustas Kolga mõisaga seotud kummituslugusid ning nende põhjal koostatud uudseid meelelahutuslikke programme, milles kajastuvad selgesti ka ümbruskonna rahva pingutused kultuuripärandi püsijäämise nimel. Ettekandja tõi näiteid kohalike ettevõtjate ideedest ning kirjeldas Kolga mõisa kui sümbolit, millest on loodud omamoodi kummitustepesa.

Tartu Ülikooli magistrant Carolina Pihelgas kõneles usundilise ja müütilise taustaga koerakoonlase-motiividest 20. sajandi eesti luules. Kõne all olid Karl Eduard Söödi, Henrik Visnapuu, Marie Underi, Aino Perviku, Jüri Üdi ja Hando Runneli luuletused, milles esinevaid koerakoonlaste kujutlusi võrreldi rahvaluulega. Seejuures tulid esile nii rahvaluule mõjutused kui ka reaalelulisemad koerakoonlaste kirjeldused.

TÜ magistrandi Kaisa Sammelselja vaatmik "Pilguheit pühapaikadesse" tutvustas Eesti Kirjandusmuuseumi projekti Radar raames toimunud välitöid kohapärimuse kaardistamiseks Lahemaa rahvusparkis 2009. aasta suvel. Projekti eesmärk on luua digitaalne Eesti kaart, mis annaks ülevaate, kuidas inimesed on mõtestanud ja kujutanud ümbritsevat maastikku ning seob reaalsed paigad rahvaluule- ja kultuuri-loomulises arhiivis säilitatavate pärimustekstidega. Välitööde käigus külastati mitmeid pühapaiku, mõnest andis stendiettekanne ka ülevaate. Arhiivitekstidele kõrval kasutas ettekandja maausulistega tehtud intervjuusid, milles määratleti milline on hiis ja mida see tähendab küsitletavatele.

Konverentsi rahvaluulepäeval esitleti ka uut artiklikogumikku *Pro Folkloristica XV. Vahetatud laps* (toimetajad Ave Tupits ja Kanni Labi), mis koosneb 2008. ja 2009. aasta "Noorte häälte" ettekannete põhjal kirjutatud kaheksast artiklist. Noorteadlaste konverentside ajalugu tutvustava näituse koostasid Ave Tupits ja Rein Saukas.

Marleen Nõmmela, Ave Tupits

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

1. aprillil oli ARSi ettekandekoosolekul Eesti Kirjandusmuuseumis kavas Korea päritolu Tartu Ülikooli rahvaluule õppetooli doktorandi Jinseok Seo laulunäidete ettekanne “Olemise paratamatu kurbus ‘han’ korea rahvalaulus, kõrvutatuna vaeva teemaga regilaulus”.

8. aprillil avati rahvusvahelise konverentsi “Medica” raames Eesti Kirjandusmuuseumis folkloristi haridusega fotograafi ja visuaalse kultuuri õpetaja Tero Leponiemi fotonäitus “Vanadus – üksiti koos”. Pildidel olid ühe Eesti hooldekodu elanikud. Näituse korraldas ARS Eesti Kultuurkapitali toetusel.

13. mail avas Aado Lintrop Eesti Kirjandusmuuseumi trepigaleriis fotonäituse “Hiimaalaja südames” ja esitles Ilmamaa kirjastamisel ilmunud luulekogu *Annapurna*. Näituse korraldas ARS Eesti Kultuurkapitali toetusel.

27. mail ARSi aastakoosolek. Katre Kikase ettekande ““Mina ei ole küll veel “Kalevipoega” lugenud, aga...” H. A. Schultsi Kalevipoja-lugude raamistusest” järel esitleti juhatuse ja revisjonikomisjoni aruandeid ning arutati jooksvaid küsimusi.

17. juunil viis ARSi traditsiooniline seminar-retk Karulasse, kus külastati Metsamoori talu, Kaanikoda, Pagarikoda, Karula rahvusparki ja selle keskust, Tornimäe vaatetorni ja Grooti mäge (mõisnike von Grotede matmispaik). Sõitude ajal esinesid Merili Metsvahi (Meil on siin igal mäel ja igal niidujupil oma nimi, endise Karula kihelkonna rahvaluulest), Risto Järv (Vaadetest Metsamoori Perepargile ja autentsusprobleemataikale), Rein Saukas (Kirjandusmuuseumi maja ehitajatest, Karula-Kaagjärve mõisnikest von Grotedest), Mairi Kaasik (Üheksa imemuinasjuttu Karula kihelkonnast: vähe, kuid väärt) ja Janika Oras (Mõni keel Karula *Vanast handlest*).

Eesti Rahvaluule Arhiivis

21.–22. aprillil toimus Eesti Rahva Muuseumis ja Eesti Kirjandusmuuseumis viies noorte etnoloogide ja folkloristide ühiskonverents “Noorte hääled”.

22. aprillil esitleti konverentsi rahvaluulepäeva raames Kirjandusmuuseumi saalis artiklikogumikku *Pro Folkloristica XV. Vahetatud laps* (toimetajad Ave Tupits ja Kanni Labi). Konverentsi ja artiklikogumiku väljaandmist toetas Eesti Kultuurkapital.

6.–8. maini osales ERA Prima Vista raamatumüügil.

15. mail oli rahvaluule arhiiv muuseumiöö ürituste põhikorraldaja Eesti Kirjandusmuuseumis (projektijuht Maarja Aigro).

25. ja 26. mail külastas ERA töötajate delegatsioon Soome SKSi rahvaluulearhiivi. Toimus ühisseminar ning arhiivi stuudiote külastused. Seminaril kõnelesid Marja-Leena Jalava ja Kadri Tamm (Digitaalisen aineiston nykyarkistoinnin tilanteesta ja sähköisistä aineistoista/Digitaalse ainese kaasaegse arhiveerimise hetkeseisust); Jukka Saarinen ja Mari Sarv (Tietojärjestelmät ja niiden ongelmat/Andmebaasid ja nende probleemid); Lauri Harvilahti ja Risto Järvi (Suomi/Viro-keruu ja yhteisjulkaisun näkymät/Soome-Eesti mälestuste kogumisvõistlus ning selle ühisväljaanded).

Külastati ka Maailmamuusikakeskust (Maailman musiikin keskus), kust oli võimalik ERAsse tuua Vaike Sarve mitmekanaliliste helisalvestuste koopiad.

Ave Tupits

Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

9. ja 10. aprillil korraldas folkloristikaosakond koos MTÜga Eesti Folkloori Instituut Eesti Kultuurkapitali toel Tartus seitsmenda rahvusvahelise meditsiiniantropoloogia konverentsi “Medica: Inimene versus looduslik – võimusuhted” (projektijuht Piret Paal). Peeti 20 ettekannet, osavõtjaid oli Soomest, Portugalist, Inglismaalt/Jaapanist, Rootsist, Saksamaalt, Venemaalt ja Eestist. Osakonnast esinesid Mare Kõiva (Patient narratives on-line), Piret Paal (Cancer Patients’ Sensations towards the Deficiencies in the Biomedical Healing Drama and the Power of Healing Narrative), Renata Sõukand ja Raivo Kalle (The Narrative of Recognition: Finding the Right Plant). Teesid ja teave <http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/medicaVII/>.

15. aprillil peeti Krakovis Eesti-Poola ühisprojekti “Creativity and Tradition in Polish and Estonian Cultural Communication” (juhivad Liisi Laineste ja Wladyslaw Chlopicki) töökoosolek. Projekti raames osaleti **16. ja 17. aprillil** Krosno rahvusvahelisel konverentsil “Across the Borders”. Ettekanded: Anneli Baran (On the Role of Phraseologisms in the Estonian Online Media), Arvo Krikmann (Relations between vowels in the alliteration of Finnic runic folksongs), Mare Kõiva (Under Foreign Stars. Australian Diaspora and Narratives), Liisi Laineste ja Dorota Brzozowska (Eastern European Three-nation Jokes: A Beta Database), Ilona Piirimägi (Aspects of female humour-self-image and self-reflexion), Martin Rebane (Tellers and listeners of political jokes in Soviet Estonia), Liisa Vesik (“Yurop” According to Estonians: Some Ethnic Stereotypes) ja Piret Voolaid (Reflections of True Life Events in Estonian Riddles).

23. aprillil raamatu ja roosi päev, väljaannete müük (Asta Niinemets, Maris Kuperjanov).

30. aprillist 9. maini pidas Arvo Krikmann loenguid Venemaa Riikliku Humanitaarülikooli X suvekoolis Moskvast ja Pereslavlis.

6.–8. maini osales osakond (Asta Niinemets, Helen Hanni, Maris Kuperjanov) Prima Vista raamatumüügil.

6.–8. maini osalesid töörühma Holy Places in the Baltic Sea Region 4. konverentsil “Water, Borders and Boundaries” Turus Tõnno Jonuks ja Kaisa Sammelselg.

17.–19. maini osalesid Mare Kalda ja Eda Kalmre Peterburis ISFNR (International Society for Folk Narrative Research) rahvausundi töörühma konverentsil.

2.–5. juunini osalemine kirjastuste raamatumüügil Tallinnas Rahvusraamatukogus.

4.–7. juunini korraldas folkloristika osakond koos MTÜga Eesti Folkloori Instituut Eesti Kultuurkapitali ja Eesti Teaduste Akadeemia toel Tallinnas Usuteaduste Instituudi ruumides Rahvusvahelise Etnoloogia ja Folkloori Seltsi (SIEF) rituaalse aasta töörühma 6. konverentsi “The Inner and the Outer”. Osakonnast esinesid Mare Kõiva (Women porridge rites) ja Andres Kuperjanov (Surva festivals). Konverentsi raames avati Rahvusraamatukogus Elizabeth Warneri fotonäitus Venemaa briti silmade läbi ja Andres Kuperjanovi-Mare Kõiva fotonäitus Perniku 2010. aasta Surva-festivalist. Konverentsi välitööd (ekskursioon Virumaale) juhtis Tõnno Jonuks. Teesid ja lähem teave <http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/ritualyear6/>.

Konverentsi “The Inner and the Outer” osalised tutvumas Rebala muinsuskaitseala kalmeväljaga. Andres Kuperjanovi foto 2010.

8. juunil nõupidamine M. Hoppaliga Eesti-Ungari projekti “Uralic Mythologies” alal.

24. ja 25. juunil osales Mare Kõiva ettekandega “Code Switching in Incantations” ISFNRi töörühma Charms, Charmers and Charming 3. rahvusvahelisel konverentsil ja kolleegiumi nõupidamisel Bukarestis.

28. juunist 1. juulini osalesid Mare Kalda ja Eda Kalmre Amsterdamis ISCLR 28. rahvusvahelisel konverentsil “Perspectives on Contemporary Legend”.

24.–27. juunini osales Piret Voolaid Hong Kongis huumoriuuriijate 22. rahvusvahelisel konverentsil.

30. juunil Bulgaaria Folkloori Instituudis ja **13. juulil** Eesti suursaatkonnas Sofias nõupidamised Eesti-Bulgaaria koostööprojekti “Folklore and Dynamics of Identities in United Europe – the case of Bulgaria and Estonia” alal (V. Mateeva, E. Anastasova, M. Masso, R. Oidekivi, M. Kõiva, A. Kuperjanov).

5.–10. juulini huumori suvekool Šveitsis, osalesid Liisi Laineste, Martin Rebane ja Ilona Piirimägi.

Teisipäevaseminarid

6. aprillil rääkis Moon Meier jutuvestmisest tänapäeval.

13. aprillil jätkus Eda Kalmre juhtimisel Eesti Rahva Muuseumi uue püsinäituse arutelu, sihiks mõelda, mida olulist oleks folkloristidel lisada näitusele nõukogude aja kohta.

11. mail Mare Kalda ülevaade aardetekstide kogumisest 130 aasta jooksul.

25. mail kõneles Martin Rebane: “Poliitiliste anekdootide levimisest totalitaarsetes ja autoritaarsetes ühiskondades”.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonna lõputööd

Magistritööd

Helen Kästik (7.06.2010), *Regilaul kontserdirepresentatsioonis: pärand ja kultuurikirjeldus.* Juhendaja Kristin Kuutma, oponent Janika Oras.

Siim Sorokin (7.06.2010), *Jutustaja – kas hääle andja või hääle kandja?* Juhendaja Ülo Valk, oponent Taisto-Kalevi Raudalainen.

Bakalaureusetööd

Maarika Kaldmäe (8.06.2010), *Kodupaik jutupärimuses: Orava ja Hanikase kooli lood.* Juhendaja Ülo Valk, oponent Ergo-Hart Västriik.

Viola Ristisaar (8.06.2010), *Meleski küla minevik ja tänapäev kohalike elanike pilgu läbi*. Juhendaja Elo-Hanna Seljamaa, oponent Pihla Siim.

Mari Suits (8.06.2010), *Kusagil struktuurides on kallutatud jõud ehk vande-nõuteooriate rahvapärane mõtestamine Eesti noorte hulgas*. Juhendaja Ülo Valk, oponent Merili Metsvahi).

Marti Mereäär (8.06.2010), *Muhu olustikulised külalaulud "Muhu lauluvara aktsiooni" materjali põhjal*. Juhendajad Janika Oras ja Ergo-Hart Västrik, oponent Tiiu Jaago.

Kaisa Kulasalu (8.08.2010), *Uhkus ajab upakile: Kalamehe ja ta naise (ATU 555) soovidemaailm*. Juhendaja Risto Järv, oponent Kärri Toomeos-Orglaan.

Ingra Kungas (8.08.2010), *Satanistikujutelmad tänases Eestis*. Juhendaja Ülo Valk, oponent Ringo Ringvee.

Liilia Laaneman

NEWS IN BRIEF

3rd Interdisciplinary Colloquium on Proverbs in Tavira

Anneli Baran writes about the third international meeting of paremiologists, "Interdisciplinary Colloquium on Proverbs", organised in Tavira, Algarve region in southern Portugal, from November 8 to 15, 2009. (see <http://www.colloquium-proverbs.org/index.php?lang=en>).

Kreutzwald Days 2009: Folkloristic Issues

Andres Kuperjanov provides an overview of the 53rd Kreutzwald Days held in the Estonian Literary Museum.

The 2nd All-Russian Conference of Folklorists in Moscow

Anu Korb narrates on the Moscow-based conference, convening folklorists from all over Russia, held by the State Republican Centre of Russian Folklore in Moscow, February 1–5, 2010.

2009 President's Folklore Awards

Astrid Tuisk elaborates on the festive occasion on February 25, when Urmas Kruise, the mayor of Tartu, presented the folklore awards, granted by the President of the Republic of Estonia, to Kaie Humal and Hille Tarto. Recognition and acknowledgement was also given to the contributors to the writing contest "The Finland of my memories".

UUDISED

“Young Voices” 2010 – a Conference for Young Ethnologists and Folklorists

Marleen Nõmmela and Ave Tupits report on the 5th conference for young ethnologists and folklorists, held in Tartu on the 21st and 22nd of April.

Calendar

A brief summary of the events and activities of Estonian folklorists from March to July 2010, including the BA and MA theses defended this summer.